

» Pripravila: Dr. Simona Kostanjšek Brglez, ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta

KULTURNA DEDIŠČINA

UMETNOST
ZA
TURIZEM

Prispevek je nastal v okviru projekta Umetnost za turizem. Umetnostnozgodovinske vsebine kot podlaga razvoju trajnostnega turizma Vzhodne Slovenije, ki ga sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS in Evropski sklad za regionalni razvoj, ter v okviru raziskovalnega programa Slovenska umetnostna identiteta v evropskem okviru (P6-0061), ki ga iz državnega proračuna sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS.

Kupelwieserjevi sliki Srca Jezusovega in Srca Marijinega v spodnjepolskavski cerkvi sv. Štefana

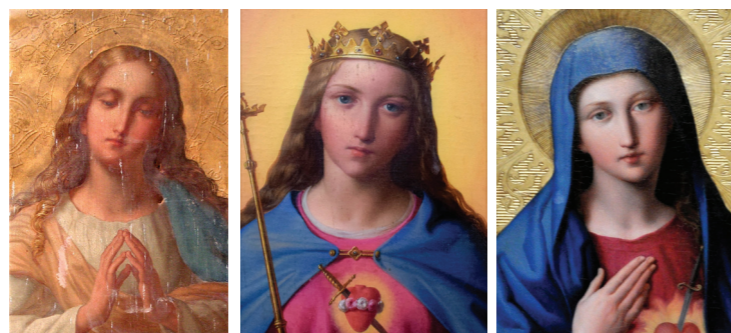
Prvotno srednjeveško cerkev

na Spodnji Polskavi je v 17. stoletju zamenjala nova, ki so jo pričeli graditi okrog leta 1675, na pobudo župnika Blaža Pfeifferja in je bila v nekaj letih dokončana.

Ko jo je julija 1681 vizitiral arhidiakon Andrej Graff, so bili v njej trije oltarji, ki še niso bili posvečeni. To so bili glavni Štefanov oltar ter stranska Katarinin in Marijin oltar. Graff je ob vizitaciji zapisal, da so se dohodki cerkve in miloščina hvalevredno porabili za zidanje cerkve. Dne 11. septembra 1686 je cerkev in oltarje posvetil ljubljanski knezoškof Sigismund Krištof grof Herberstein.

Današnja cerkev ima pet oltarjev. Veliki oltar je delo mariborskega kiparja Jožefa Strauba (1712–1756), avtorji ostalih kosov baročne kiparske in slikarske opreme pa niso znani. Nad velikim oltarjem je freska, ki prikazuje apoteozo

sv. Štefana. Gre za delo fur-lanskega slikarja Tomaža Fantonija, ki je na slovenskem Štajerskem v 2. polovici 19. stoletja poslikal mnogo cerkva. Pozornost med slikami vzbujata oljni upodobitvi obeh src v pozlačenih okvirjih. Te slike se v drugi polovici 19. stoletja znajdejo domala v vsaki cerkvi. Čaščenje Srca Jezusovega so razširili predvsem jezuiti. Leta 1856 je papež Pij IX. določil, da se praznik Srca Jezusovega uradno praznuje v celotni Rimskokatoliški cerkvi. Praznik Brezmadežnega Srca Marijinega pa je bil leta 1855 razglašen za neobvezni praznik; v obveznega ga je povzdignil šele papež Janez Pavel II. leta 1996. Praznuje

Kupelwieser, Brezmadežna (Detajl), 1862, Slivnica pri Mariboru

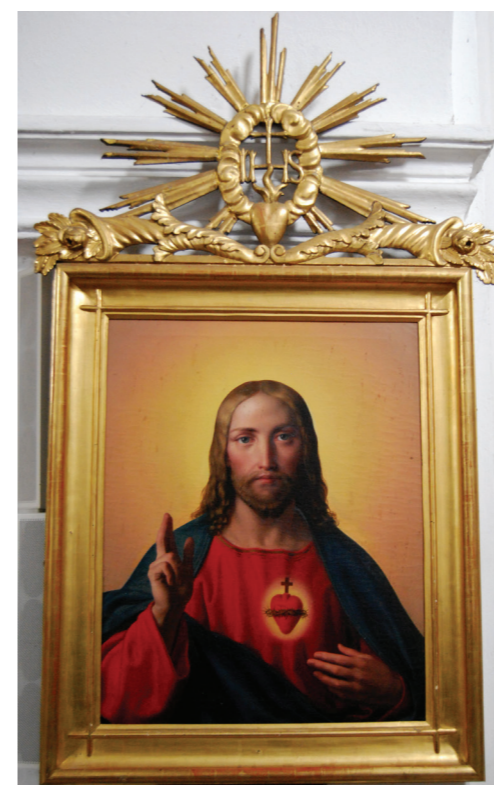
L. Kupelwieser, Srce Marijino (Detajl), Spodnja Polskava

L. Kupelwieser, Srce Marijino (Detajl), Dunaj

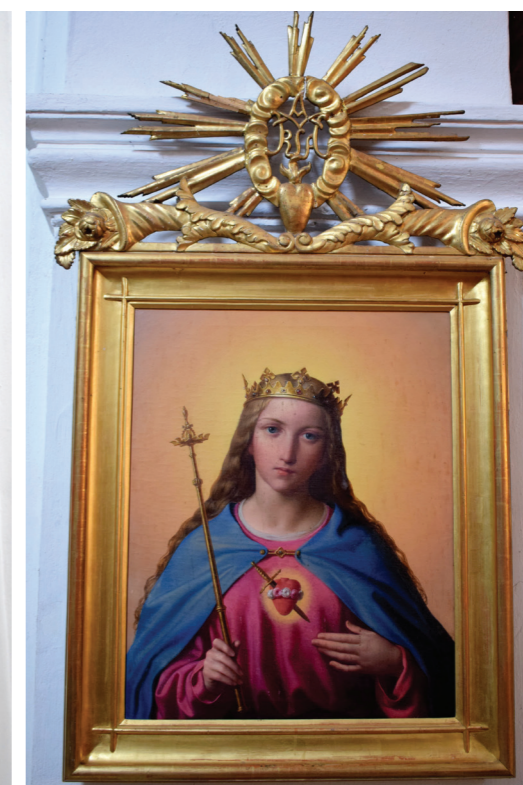
se ga en dan po prazniku Srca Jezusovega, na tretjo soboto po binškoštih. Velik častilec Marijinega Brezmadežnega srca je bil škof Anton Martin Slomšek.

Spodnjepolskavski sliki je mogoče umestiti v opus dunajskega slikarja **Leopolda Kupelwieserja** (1796–1862). Kot eden vodilnih umetnikov takratne sakralne umetnosti ga je papež Pij IX. novembra 1851 odlikoval z viteškim križem

reda sv. Jurija. Z ostalimi Kupelwieserjevimi deli, od katerih jih je v Sloveniji znanih le nekaj, se spodnjepolskavski povezujeta po značilnem rokopisu. Kupelwieserjeve osebe imajo tipizirane mile obraze in dajejo vtis zazrtosti vase ali zamaknjenosti. Značilne so večje mandljaste oči, majhne ustnice, precej dolgi nosovi in rahlo koničaste brade. Tako je spodnjepolskavsko Marijo mogoče povezati s Kupelwieserjevo sliko Srca

L. Kupelwieser, Srce Jezusovo, Spodnja Polskava

L. Kupelwieser, Srce Marijino, Spodnja Polskava

Marijinega iz leta 1837 v Petrovi cerkvi na Dunaju, pa tudi z Brezmadežno iz leta 1862, ki je bila naslikana za oltar kapele slivniškega dvorca.

Sliki uveljavljenega dunajskega slikarja sta na Spodnjo Polskavo skoraj brez dvoma prišli preko **Klemena**

Brandisa (1798–1863), vidnega avstrijskega politika predmarčne dobe, ki je bil eden slikarjevih glavnih mecenov in lastnik bližnjega dvorca Frajštajn. Kupil ga je leta 1828, za nakup gospostva pa se je pred njim zavzemal že njegov oče. Brandisa je leta 1841 cesar imenoval za tirolskega guvernerja in deželnega

glavarja, na tem položaju pa je zelo uspešno deloval do revolucionarnega leta 1848. Grof Klemen Brandis je iz Frajštajna upravljal tudi gromberško gospostvo in bukovško imenje. Hkrati pa je bil tudi lastnik patronata nad cerkvijo. Župnik **Vincent Novak**, ki je prišel na Spodnjo Polskavo avgusta 1845, je v Spominsko

knjigo spodnjepolskavske župnije zapisal: „Spomladi leta 1846 so s pomočjo krajanov cerkev prekrili, račun v višini 245 goldinarjev pa je poravnal patron cerkve, grof Klemen Brandis.“ Kupelwieserjevi sliki obeh src je za cerkev najverjetneje kupil prav Brandis. Poleg spodnjepolskavskih slik je Brandis pri Kupelwieserju naročil že omenjene slike za kapelo slivniškega dvorca, ki je bil prav tako v njegovi lasti, pa tudi sliko Matere Božje s sv. Klemnom in sv. Hadrijanom – zavetnikoma grofa, in njegove soproge za grobno kapelo, ki jo je dal na starem magdalenskem pokopališču v Mariboru zgraditi leta 1834, po smrti svoje žene Adrienne grofice Desenfans d’Avernas (1810–1834).

Ko je Klemen leta 1863 umrl, je Frajštajn in drugo imetje podedoval sin Anton, saj se je Erik kot jezuitski redovnik dediščini odpovedal. Anton je nato leta 1880 vse podedovane štajerske posesti prodal in se vrnil na Tirolsko.

Sliki Srca Marijinega in Srca Jezusovega v spodnjepolskavski cerkvi pomembno dopolnjujeta Kupelwieserjev maloštevilni slikarski opus, ki je ohranjen na Slovenskem.

» Pripravil: Milan Sternad iz Makol, fotograf in strasten zbiratelj starih fotografij in razglednic domačega in okoliških krajev.

ZAKLADNICA STARIH FOTOGRAFIJ

Razglednica z Vrhol pri Makolah leta 1970

STARE RAZGLEDNICE

Živalski sejem v Studenicah